

STUDIEHANDBOK RAPPORTSKRIVNING

Rapportgruppen samhällskunskapslärarna Nacka gymnasium 2022

Innehållsförteckning

Så här kommer ni igång	3
Ämnesval och problemfrågeställning	3
Frågeställning	3
Metod	4
Kvalitativ intervjustudie	5
Kvantitativ enkät	6
Kvalitativ textanalys	7
Kvantitativ intervju	8
Kvantitativ textanalys	9
Observationsstudie	9
Urval och urvalsprinciper	9
Källhänvisningar och källförteckning	9
Källhänvisningar	9
Vad gäller vid citat?	10
Källförteckning	10
Rapportens olika delar	11
Framsida	11
Innehållsförteckning	11
Inledning	11
Syfte	12
Frågeställning	12
Avgränsningar	12
Eventuell teori	13
Eventuell bakgrund och tidigare forskning	13
Metod	13
Material och källkritik	13
Resultat	14
Analys och diskussion	14
Slutsatser	15
Checklista	16

Så här kommer ni igång

Ämnesval och problemfrågeställning

Varför ska man egentligen ägna sig åt vetenskapligt arbete och rapportskrivning? För att skapa ny kunskap kring hur människan och samhället fungerar! Allt vetenskapligt arbete börjar med en problemformulering. Den första frågan ni behöver ställa er blir därför: "Vad är det jag egentligen vill ta reda på och varför?". När ni skapar er problemformulering förväntas ni också beskriva varför just ert valda område är intressant eller värdefullt att undersöka. Försöker det fylla en blind fläck eller lucka i forskningen? Försöker den ge svar på aktuella samhällsfrågor eller pröva gammal forskning mot ett nytt fenomen? Är frågan av intresse för den allmänna debatten? Ett tips kan vara att studera något i samhället som ni är intresserade av, exempelvis jämställdhet, integration, vård, utbildning eller brottslighet.

Frågeställning

Det är frågeställningen som styr hela undersökningen. Genom att formulera frågeställningen utesluter man vissa frågor, avgränsar undersökningen och det blir tydligt för både er och läsaren vad som ska undersökas. En bra frågeställning bör formuleras som en eller flera frågor med frågeord som "hur", "varför" eller "på vilket sätt"? Undvik frågeorden när och vad. De leder till att frågeställningen blir beskrivande och inte analyserande. En frågeställning ska också vara specifik, riktad mot just det du vill undersöka. Den får alltså inte vara för stor eller generell. Ställ er själva frågan: Går frågeställningen överhuvudtaget att besvara? Är den rimlig? Ni besparar er själva mycket arbete om ni formulerar en genomförbar frågeställning redan från början, så tänk igenom formuleringen noga innan ni sätter igång.

Vidare bör ni fundera över följande när ni formulerar frågeställningen:

- Hur ser er tidsplan ut? Hur många lektioner ingår i momentet och räcker tiden för att besvara frågeställningen eller måste ni korta ned den ytterligare?
- Finns det material nog för att besvara frågan? Går materialet att få tag i? Finns det på rätt språk?

Ni kanske vill intervjua några poliser om hur de arbetar för att förbättra trygghetskänslan eller undersöka hur vårdpersonal tycker man kan förbättra arbetsvillkoren inom vårdsektorn. Självklart är det bara att höra av sig till polisen eller en vårdcentral men chansen att personerna ställer upp ökar om ni har någon kontakt som ni kan ta hjälp av. Fundera om ni har någon kontakt som kan hjälpa er att få tillgång till ett undersökningsmaterial.

Att formulera en frågeställning - exempel

- Exempel 1: Är Sverige segregerat?
- Exempel 2: Hur stor är segregationen mellan stadsdelarna Biskopsgården och Askim i Göteborg sett till andel inrikesfödda/utlandsfödda, inkomstnivå, sysselsättningsnivå och utbildningsnivå?
- Exempel 3: Hur resonerar elever i årskurs 1 på Nacka Gymnasium kring yttrandefrihet på sociala medier?

Om ni studerar exemplen ovan ser ni att exempel två och tre är mer avgränsade och specifika. Det blir då tydligt för läsaren vad som ska undersökas. Exempel ett är istället allt för generell och frågeställningen blir då svår att besvara. Försök avgränsa undersökningsområdet till exempelvis en viss tidning/tidningar, elever på en viss skola eller någon specifik idrottsförening. Att även avgränsa undersökningen till ett visst område, en viss ålder, gymnasieprogram eller kön kan även vara lämpligt. Tänk på att lägga in dessa avgränsningar i frågeställningen. Ett annat exempel kan då vara:

Hur skiljer sig miljömedvetenheten mellan unga och vuxna i Sickla?

Metod

Vanligtvis brukar man skilja på två grundläggande metoder - kvalitativ och kvantitativ metod. Dessa begrepp är bra att lära sig och sedan få med i sin rapport. En kvalitativ metod undersöker ett fåtal analysenheter. Analysenheterna kan exempelvis vara personer, böcker eller artiklar. Kvalitativa metoder strävar efter helhetsbeskrivningar, t.ex. en persons tankar om feminism. Man vill gå in på djupet inom ett ämne för att förstå det bättre eller hitta mönster. Vanliga tillvägagångssätt är att genomföra informella intervjuer med många öppna frågor, längre observationer eller mer djupgående textanalyser. En nackdel med en kvalitativ metod är att det vanligtvis inte går att generalisera, alltså att dra mer allmänna slutsatser då studien exempelvis inte undersökt särskilt många personer. Det finns då risk för att andra personer inte skulle resonera på samma sätt som de ni intervjuat.

Den kvantitativa metoden undersöker istället fler analysenheter, t.ex. fler personer, men informationen från varje person är mer begränsad. I en kvantitativ studie eftersträvas mer korta svar och vanligtvis används även en del slutna frågor med färdiga alternativ. Metoden passar när man vill förklara något, t.ex. inställningen till feminism eller vaccination.

Tillvägagångssätt som passar en kvantitativ metod är en strukturerad intervju, observation, enkät eller textanalys. Fördelen med metoden är att resultaten ofta går att generalisera i något större utsträckning än vid en kvalitativ undersökning. Nackdelen är att det ofta saknas information som ger en djupare förståelse kring ämnet.

Nedan följer en förklaring och tips kring de vanligaste tillvägagångssätten vid undersökningar på gymnasial nivå.

Kvalitativ intervjustudie

En kvalitativ intervju passar som sagt när ni vill ta reda på hur personer resonerar kring ett ämne och på så sätt nå en djupare förståelse. Inför intervjun konstruerar ni ett intervjuschema med frågor. De flesta frågorna bör vara öppna på det sättet och den ni intervjuar inte bara kan svara Ja eller Nej utan resonera sig fram. Det är även viktigt att ni är beredda på att ställa följdfrågor. Alltså be den ni intervjuar att vidareutveckla, ge exempel och motivera. Svaren blir då mer djupgående. Exempel på frågor kan vara:

- Hur arbetar er organisation mot ökad jämställdhet och jämlikhet?
- Hur påverkades din fysiska hälsa av coronapandemin?
- När du lyckades med de mål du hade satt upp i en gymnasiekurs, vad berodde det på? Vad var det som hade fungerat?

Inför intervjun kan det vara bra att betona att personen får vara anonym samt att fråga om ni kan spela in intervjun. Om personen är anonym är det större chans att personen verkligen våga berätta precis hur den känner och tycker kring ett ämne. Att spela in intervjun har stora fördelar efteråt då ni ska renskriva/transkribera det som säs. Det är svårare att ta anteckningar under intervjun och det kräver också att ni sätter er ner i direkt anslutning till den genomförda intervjun och skriver rent. Om du inte spelat in intervjun och skriver rent några dagar efteråt är risken stor att ni glömt bort vissa delar eller missförstod någon del. Ytterligare några tips är:

- Den intervjuade ska känna sig bekväm och ni bör genomföra intervjun i en miljö där ni kan vara ifred. Det gäller även intervjun sker online. Välj en lugn plats där den ni intervjuar kan "känna sig som hemma".
- Eftersträva en vanlig dialog. Ställ följdfrågor, nicka, ge små kommentarer etc. Det är sådant som gör att intervjun flyter på att att den ni intervjuar börjar berätta mer.
- Var engagerad och intresserad. Tänk själva hur det är att berätta något för någon som inte verkar vara intresserad. Lägg undan telefonen, håll inte på med annat och lyssna uppmärksamt på det som sägs.
- Inled intervjun med relevanta uppgifter om intervjupersonen som ålder, bostadsort, skola/förening etc. Det är information som kan ha betydelse för varför personen tycker och tänker som de gör. Bakgrundsinformationen kan vara relevant för analysdelen samt källkritiken.

När ni ska renskriva intervjun finns det olika modeller för det. De två vanligaste är att endera sammanfatta det som sägs under varje fråga eller att mer ordagrant skriva ner det som sägs. Det enklaste är att skriva ner ordagrant och fördelen med det är att ni även kan använda citat i rapporten. Ni skriver då ner allt som sägs men kan hoppa över upprepningar av enskilda ord och hummanden. Markera vem som säger vad (exempelvis era frågor och kommentarer i fetstil). Markera gärna varje replik med ny rad gärna med en tom rad mellan frågorna eller åtminstone när ni byter tema. Egna kommentarer till något som sägs bör läggas till. Lämpligt att infoga och

markera dem med hakparentes [] eller parentes samt fetstil för att skilja dem från resten av dialogen. Upprätta principer för hur ni markerar betoningar, pauser, skratt, etc. Var konsekvent!

Kvantitativ enkät

En kvantitativ metod passar när ni har en mer förklarande ambition och exempelvis vill visa på mönster i samhället. Det kan vara hur kön samverkar med stress eller hur samhällsklass samverkar med hälsa. Målet är att exempelvis få begränsad information men från fler personer än i kvalitativa studier. På så sätt kan ni generalisera i något större utsträckning. Till att börja med konstruerar ni ett frågeformulär exempelvis i programmet Google Formulär som ni har på era datorer. Ett tips är att försöka hålla de flesta frågorna slutna. Alltså att ge färdiga svarsalternativ och att antalet frågor där personen själv får skriva är begränsade. Det gör att det är lättare att sammanställa. Tänk på att det är viktigt att ni läst på mycket om ämnen innan ni konstruerar era frågor. Annars kan det bli så att ni i efterhand kommer på frågor som borde varit med i formuläret. Ni bör även vara noga med hur frågorna formuleras. De ska vara lätta att förstå och utan tendens.

Exempel på frågor kan vara:

- Har du generellt sett förtroende för Sveriges regering? 1-5, Inget förtroende – stort förtroende.
- Anser du att Sverige kunnat hantera de samhällsutmaningar som funnits de senaste tiden?
- Ja, delvis, nej. Motivera kortfattat ditt svar.

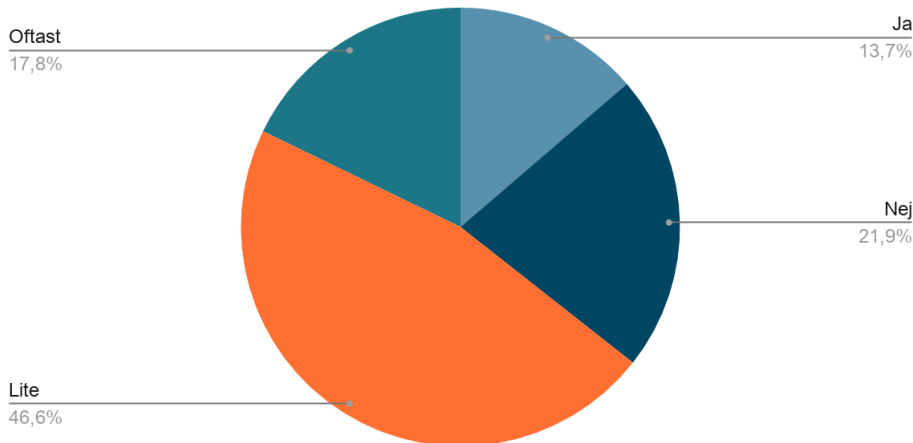
Inledningsvis är det bra att ni frågar om viss bakgrundsinformation som ni tror kan användas för att hitta mönster och förstå ert ämne. Exempelvis kön, ålder, arbete/gymnasieprogram och bostadsort kan vara relevant att fråga om.

När ni är klara med enkäten och vill skicka ut den finns det ett antal strategier ni kan använda er utav. Det bästa är att man presenterar sig för personerna som ska svara och sedan skickar eller delar länken till enkäten. Chansen att personerna svarar ökar vid ett sådant tillvägagångssätt. En annan strategi är att använda ert kontaktnät. Kanske har ni en kompis som kan hjälpa dig att sprida enkäten i en förening eller på sociala medier. Var noga med vilka ni vill ska svara på enkäten och använd sedan en strategi för att få just dessa att svara. Att bara skicka ut enkäten till exempelvis alla elever på Nacka gymnasium är en dålig strategi. Då kan ni få många svar från t.ex. vissa program eller årskurser och det finns även en risk att man svarar mer oseriöst på frågorna.

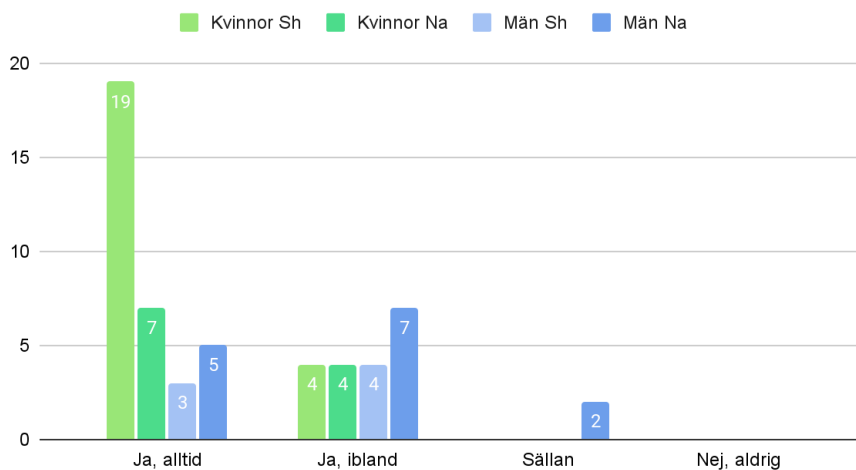
När ni fått in tillräckligt med svar (kontrollera med er undervisande lärare hur många svar som krävs) är det dags att sammanställa, analysera och presentera era resultat. Ni behöver vanligtvis inte presentera samtliga frågor i er rapport utan välj ut det viktigaste. Särskilt viktiga resultat bör presenteras i form av en tabell eller ett diagram. Tänk på att ni behöver gå igenom resultat utifrån era bakgrundsvariabler. Hur många på samhällsvetenskapsprogrammet har svarat "Nej" på fråga 3 och hur många från naturvetenskapsprogrammet? Har ni använt Google Formulär kan

man ibland klistra in diagrammet som finns där men då ser man inte utifrån bakgrundsvariablerna. Det bästa är då att skapa egna diagram i Googla Dokument. Det kan vara lite klurigt men blir väldigt snyggt om ni får till det. Kolla med undervisande lärare om hen kan ge tips på hur man får till egna diagram. Samtliga resultat behöver inte presenteras i form av ett diagram utan vissa resultat kan ni presentera i textform. Nedan ser ni två exempel på diagram:

När du handlar ett klädesplagg, försöker du ta hänsyn till vad företaget har för arbetsförhållanden och arbetsvillkor?

Känner du dig stressad över prov och inlämningar?

Det går givetvis att även konstruera enkäten i Google Dokument och istället får att skicka ut enkäten till personerna som ska svara så delar ni ut den.

Kvalitativ textanalys

Vid en kvalitativ textanalys undersöker ni ett textmaterial. Det kan vara tidningsartiklar och böcker men även bilder och filmer, och försöker på så sätt svara på frågeställningen. Det

viktigaste när ni genomför en textanalys är att ni konstruerar ett analyschema. Ett analyschema skapar struktur och gör det tydligt för läsaren hur ni gått tillväga när ni analyserat texten. Exempelvis om ni har frågeställningen, ”På vilket sätt pratar Sverigedemokraterna om islam i media?”, kan man skapa underkategorier som gör det tydligt vad man har analyserat. I detta fall kan det passa att dela upp materialet i positiva och negativa beskrivningar eller ekonomiska, sociala och kulturella aspekter. Skapa helt enkelt ett dokument där ni konstruerar ett analyschema och där ni sedan skriver ner era svar. Nedan ser ni ett exempel:

	Artikel 1/Klipp 1	Artikel 1/Klipp 2	Artikel 1/Klipp 3
Positiva beskrivningar			
Negativa beskrivningar			
Ekonomiska aspekter			
Sociala aspekter			
Kulturella aspekter			

En annan viktig aspekt vid textanalys är hur ni valt ut materialet som ska analyseras. Varför är det intressant att studera just dessa filmer, videoklipp, tidningsartiklar eller böcker? Ni behöver motivera hur ni tänkt när ni valt ut ert material. Stundtals räcker det inte heller att bara motivera utan även när ni gjort det finns det ett stort material att tillgå. Exempelvis om ni väljer att studera ledarsidor från *Expressen*. Om ni då motiverat varför *Expressen* är intressant att studera och även varför just ledarsidor passar till er undersökningen finns det massvis av ledarsidor att tillgå. Då kan ni välja ett viss tidsspänn. Om vi tänker oss att ni vill undersöka Metoo-rörelsen kan året 2017 vara intressant att studera. Trots att ni då bara valt ett år kan det handla om hundratals ledarsidor och även om man lägger ett krav på att endast ledarsidor som kretsar kring Metoo ska inkluderas i studien kan det bli mycket text att läsa. Här kan det då krävas att ni begränsar tidsperioden ytterligare eller kommer på andra tillvägagångssätt för att välja ut era texter. Ett vanligt tillvägagångssätt som har stora brister är att välja ut “toppträffarna” utifrån en Google-sökning. Ni skriver då hur ni sökte, exempelvis “Ledare Expressen Metoo 2017”. Problemet med ett sådant tillvägagångssätt är att sökträffarna kan variera.

Kvantitativ intervju

Kvantitativ intervjustudie går kortfattat ut på att ställa snabba frågor till många personer där ni söker svar på er frågeställning. Likt en enkät fast ni intervjuar istället för att dela ut ett formulär. Prata med er undervisande lärare om ni är intresserade av att genomföra en kvantitativ intervjustudie.

Kvantitativ textanalys

Kvantitativ textanalys går kortfattat ut på att analysera en större mängd text än vid en kvalitativ textanalys. Fler texter analyseras men analysens schemat består då av mer övergripande frågor. Sammanställning sker i form av diagram och tabeller. Prata med er undervisande lärare om ni är intresserade av att genomföra en kvantitativ textanalys.

Observationsstudie

En observationsstudie brukar vara intressant men svårt att genomföra. Det finns en rad olika aspekter som ni behöver ta hänsyn till. Prata med er undervisande lärare om ni är intresserade av att genomföra en observationsstudie.

Urval och urvalsprinciper

Vilka personer, texter etc. ska ni välja att undersöka? Det viktigaste kring urval är att ni kan argumentera för och motivera era val. Två vanliga tillvägagångssätt är slumpmässigt eller strategiskt. Vid slumpmässigt urval samlar ni ihop alla böcker som passar att undersöka och låter sedan slumpen avgöra vilka böcker det blev. Lottdragning eller tärningskast kan användas för att välja ut dessa. Strategiskt urval är vanligare och då försöker ni istället motivera varför just dessa böcker är lämpliga att studera i just ert fall.

Källhänvisningar och källförteckning

Källhänvisningar

Hänvisningar görs för att visa varifrån man har hämtat sina uppgifter. Meningen är att läsaren ska kunna kontrollera dina uppgifter eller ytterligare fördjupa sig i ämnet. Hänvisning görs i anslutning till exempelvis citat, referat av andras texter och faktauppgifter som inte är allmänt kända. Det finns två vanliga system som man brukar använda sig av. Det är Oxfordsystemet eller Harvardsystemet. Kolla gärna med din lärare vilket system hen föredrar. I det ena systemet ger man hänvisningar inom parentes direkt i texten (författare, årtal, sida). Exempelvis (Englund 2010, s. 57). I det andra systemet sätter ni ut en fotnot efter den mening eller stycke som kräver hänvisning. Hänvisningen hamnar i sidfoten, som det här exemplet visar.¹ I hänvisningarna behöver ni inte lämna fullständiga uppgifter. I regel räcker det med författare, årtal och sidnummer. Finns det ingen författare skriver ni istället organisationen bakom uppgifterna. Ett exempel kan vara uppgifter från Forsvarsmaktens hemsida. Prata med din undervisande lärare om ni vill ha mer information kring systemen eller undrar vilket system hen föredrar att du använder.

¹ Englund 2010, s. 57.

Vad gäller vid citat?

I vetenskapliga texter finns det många gånger ett behov av att exakt och ordagrant återge vad någon har sagt eller skrivit. Att återge exakta formuleringar kallas citat. Värt att tänka på är att en text som innehåller väldigt många citat kan bli svår att läsa. De ord som citeras ska placeras inom citattecken (shift+2). Avslutas citatet med utropstecken eller frågetecken lägger ni till en avslutande punkt efter hänvisningen. Som Tallberg skriver: ”Bristen på öppenhet kan historiskt förklaras av EU:s ursprung som traditionell internationell organisation, med medlemsstaternas diplomater som huvudaktörer” (Tallberg 2016 s. 198). Om ni använder Oxford-systemet sätts avslutande punkt före det sista citattecknet och därefter placeras ni noten.

Om ni vill uppge ett citat som är längre än tre meningar bör ni använda ett så kallat blockcitat. Ett blockcitat placeras som ett eget stycke, utan citattecken men med ett tydligt indrag (justeras med linjalen längst ned i menyn i ordbehandlingsprogrammet). Dessutom kan ni ge blockcitatet ett annat typsnitt eller annan storlek för att ytterligare förtydliga att det rör sig om citat. Det ska gärna framgå av texten att som föregår blockcitatet att det rör sig om ett citat.

I boken ”EU:s politiska system” (Tallberg 2016) diskuterar Jonas Tallberg bristen på öppenhet inom EU:

Bristen på öppenhet kan historiskt förklaras av EU:s ursprung som traditionell internationell organisation, med medlemsstaternas diplomater som huvudaktörer. Enligt den internationella diplomatiska kulturen mår förhandlingar bäst av att föras utanför det offentliga strålkastarljuset. Allmän insyn i förhandlingsprocessen tvingar regeringarnas företrädare att förhålla sig till opinion och media i hemlandet, vilket kan försvåra eller förhindra kompromisser som annars varit möjliga. (Tallberg 2016 s. 198-199)

Använder du Oxford-systemet placeras du noten direkt efter punkten där blockcitatet avslutas.

Källförteckning

I slutet av er text ska detaljerade uppgifter om alla dina källor presenteras. Som huvudregel finns fyra viktiga uppgifter som du alltid måste uppge: (1) författarnamn med efternamn följt av förnamn (redaktör eller organisation om namn saknas), (2) utgivningsår, (3) källans fullständiga titel (kursiverad) och (4) förlagsort (blanda inte ihop med tryckort!) och utgivningsförlag. Utöver detta uppges många gånger också upplaga, serie och volym (om texten är tagen ur en tidskrift).

Tallberg, Jonas (2016). EU:s politiska system. Lund: Studentlitteratur.

Källorna sorteras enligt alfabetisk ordning utifrån författarnas efternamn. Ni behöver i regel inte dela upp källorna i olika källtyper, såvida det inte rör sig om en mycket omfattande källförteckning (tryckta källor, elektroniska källor osv). Om samma författare har flera källor med i källförteckningen uppges de i kronologisk ordning med den äldsta först. Skulle ett verk ha två författare sätts och eller & mellan författarnamnen.

Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2012). Ungdomsgrupper i teori och praktik. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Skulle publiceringsdatum saknas anger ni förkortningen u.å. (utan årtal) på årtalets plats. När ni hänvisar till artiklar och andra texter på webben gäller samma principer som för tryckta källor. Det tillkommer dock ytterligare information som är nödvändig för att läsaren ska kunna hitta källan. Utöver författarnamn, utgivningsår och titel/rubrik bör ni även uppge organisation bakom webbsidan, webbadressen och datum för publicering samt hämtning.

Haglund, Fredrik (2018). Rapport: tydligt minskad social rörlighet i Sverige. Europaportalen, <https://www.europaportalen.se/2017/04/rapport-tydligt-minskad-social-rorlighet-i-sverige>, publicerad 2018-09-01. Hämtad 2019-01-30.

Rapportens olika delar

Framsida

Framsidan ska innehålla: titel, era namn, eventuell bild med koppling till uppsatsämnet, namn på skola, kurs och termin. Kolla mer er lärare exakt vad som gäller.

Titeln ska bestå av en kort intresseväckande och relevant huvudrubrik som informerar om uppsatsens innehåll. Ni kan också välja att ha en underrubrik som förtydligar uppsatsens innehåll.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckningen ska vara på en egen sida och kan göras när ni är klara med alla andra delar av uppsatsen. När ni ska göra en innehållsförteckning i Google Dokument är det viktigt att era kapitelrubriker har rätt format. Detta får ni genom att markera kapitelrubriken, t.ex. ”Inledning” och sedan välja Format, Styckeformat och sedan Rubrik 1 etc. Använd Rubrik 1 i menyn. Övriga rubriker i samma kapitel (Avgränsningar, Syfte, Frågeställning) ska ha Rubrik 2. Alla kapitelrubriker i uppsatsen ska ha styckeformat ”Rubrik 1” och alla underrubriker ska ha ”Rubrik 2”. Uppsatsens titel och innehållsförteckning ska dock inte formateras på detta sätt.

När ni är klara med formateringen av rubrikerna skapar ni innehållsförteckningen genom att välja Infoga och sedan Innehållsförteckning med sidnummer. Om ni gör ändringar i rubrikerna kan ni uppdatera innehållsförteckningen genom att trycka på den roterande pilen.

För att infoga sidnummer i dokumentet väljer ni: Infoga Sidnummer och väljer det fjärde alternativet enligt bilden till höger. Framsidan ska inte ha något sidnummer.

Inledning

I inledningen börjar ni med att presentera ämnet på ett intresseväckande sätt. Läsaren är inte lika intresserad som ni av ert ämne utan ni måste försöka ”sälja in” det. Beroende på hur stor uppsatsen är passar det även att ge viss bakgrundsinformation så att läsaren får en liten inblick i hur ämnet ser ut. I en del längre uppsatser är bakgrund ett eget kapitel. Ett tips är att hänvisa till

relevanta källor som kan väcka intresse exempelvis statistiska undersökningar eller konkreta exempel. Försök dock att hålla den här delen någorlunda kort.

Syfte

Syftet är själva kärnan i uppsatsen. En uppsats utan ett syfte saknar värde och under denna rubrik förklarar ni varför det är intressant att genomföra en undersökning i det ämne ni valt. Varför är ämnet ni valt viktigt? Syftet kan vara av karaktären: beskrivande, normativt, förklarande, förståelseinriktat eller teoriutvecklande/teoriprovande. Exempelvis: Syftet med uppsatsen är att undersöka... hur cancersjuka barn i Sverige behandlas (beskrivande)/ hur man kan hjälpa utvecklingsländer ur fattigdom (normativt)/ om killar och tjejer känner sig olika behandlade i skolan på grund av sitt kön och i så fall på vilket sätt (förståelseinriktat)/ om Abraham H. Maslows behovstrappa kan användas för att utvärdera framgångsrika idrottsprestationer (teoriprovande).

Syftet svarar alltså på frågan om varför denna uppsats skall skrivas

Frågeställning

Här redogör ni för de frågor som er uppsats ska svara på. Hur skall då en bra frågeställning se ut? Ja, den bör rikta in sig på ett speciellt ämne. Vanligaste felet man gör är att frågeställningen är för diffus. Ett exempel på en mindre bra frågeställning är följande:

- Vad förknippar svenskar med begreppet feminism?

Varför är detta inte en bra frågeställning? Det krävs ett oerhört jobb att fråga tillräckligt många för att man kan anse ha undersökt vad svenskarna tycker. Hur ska då en bra frågeställning se ut?

- Vad förknippar gymnasieelever på Nacka gymnasium med begreppet feminism?

Det är en betydligt bättre fråga som ni har möjlighet att undersöka utifrån de ramar som vanligtvis finns i ett uppsatsmoment. En liten uppsats bör bara behandla en frågeställning.

Avgränsningar

I de fall där avgränsningarna i syfte och frågeställningar inte räcker så resonera vidare kring dessa under en egen rubrik. Genom att tydligt klargöra era avgränsningar visar ni att ni på förhand har tänkt på de aspekter som er rapport av olika skäl inte kan ge svar på. Avgränsningen kan gälla kön, bostadsort, gymnasieprogram eller ålder. Här kan ni ta upp att en orsak till din avgränsning är uppsatsen lilla omfattning och det inte finns möjlighet att analysera alla olika orsaker.

Eventuell teori

Om upp uppsatsen utgår från en teori bör ni redogöra för den i ett särskilt avsnitt. Om ni inte utgår från någon specifik teori så behöver ni självklart inte ha något sådant avsnitt. Beskriv teorin och förklara hur den kommer användas i uppsatsen.

Eventuell bakgrund och tidigare forskning

I denna del redovisar ni för tidigare forskning samt annat kring ämnet som läsaren behöver känna till. Även här brukar lärare göra på olika sätt. Kolla med din lärare om ni behöver ett avsnitt där ni ger specifik bakgrundsinformation eller om det räcker med den information som ni redogör för i inledningen.

Metod

Detta kapitel behandlar hur ni tänker besvara frågeställningen. Beroende på om ni väljer intervju, enkät, textanalys eller observationsstudie får det konsekvenser för hur utfallet blir. I den här delen beskriver ni helt enkelt ert tillvägagångssätt. Har ni ett kvalitativt eller kvantitativt angreppssätt? Ni behöver även motivera varför en viss metod passar till frågeställningen. Exempelvis argumentera för att just en kvantitativ enkätstudie är mest lämplig i förhållande till frågeställning och uppsatsens syfte. Det är viktigt att ni förklarar hur ni gör genom hela uppsatsen för att få fram information. Läsaren kommer inte att uppfatta tillvägagångssättet som en självklarhet utan ni måste förklara hur ni kommer gå till väga. Urval blir här en viktig aspekt. Varför har ni valt att exempelvis intervjua just dessa tre personer behöver ni förklara/motivera.

Material och källkritik

När ni presenterat er frågeställning och förklarat hur ni tänker gå tillväga för att besvara den, kommer ni till den del där ni presenterar det material som ni menar kan besvara er frågeställning. Beskriv exempelvis den litteratur, de tidningsartiklar, gymnasieklasser eller intervjuobjekt som ni undersökt. Denna del brukar vanligtvis inte vara särskilt lång och ska inte blandas ihop med resultatdelen.

Källkritik har ni säkerligen stött på tidigare och en källanalys ingår även i en rapport. Exakt vilka källor ska analyseras kan skilja mellan olika lärare. En del tycker att samtliga källor, både er undersökning samt källor i inledning, bakgrund etc., ska ingå i källanalysen medan vissa lärare tycker att det räcker att ni analyserar källorna som ingår i undersökningen. Kolla med er undervisande lärare vad som gäller.

Källanalyser på gymnasial nivå utgår från olika källkritiska kriterier. Nedan finner ni kort information kring fem vanliga kriterier.

1. Urvalskriteriet kretsar kring frågan om ni hade fått ett annat resultat om ni undersökt andra analysenheter (det vill säga om ni exempelvis intervjuat andra personer eller undersökt andra artiklar)? Kan man generalisera utifrån det ni undersökt eller är materialet speciellt på något sätt som gör att ni tror att resultatet hade blivit annorlunda om ni undersökt andra analysenheter?

2. Tidskriteriet kretsar när källan uppkom. Den generella regeln är att ju närmare i tiden från det inträffade, desto trovärdigare är uppgifterna. Ett protokoll från ett sammanträde är exempelvis en mycket god källa eftersom protokollförarens anteckningar är i det närmaste samtida. Även

dagboksanteckningar är goda källor, medan memoarer som skildrar händelser som ägt rum för flera år sedan är betydligt mindre pålitliga. Tänk på att det inte alltid behöver vara en svaghet att uppgifterna är gamla utan det beror på vad ni undersöker.

3. Beroendekriteriet handlar om hur information färdas och förändras. För att ett påstående skall vara trovärdigt fordras som regel att det bekräftas av minst två av varandra oberoende källor. Om två ögonvittnen ger samma version utan att ha haft kontakt med varandra stärker det vittnesmålens trovärdighet betydligt, jämfört med om de kunnat diskutera den aktuella händelsen med varandra. En annan form av beroende är trädning, dvs. att en berättelse har gått flera led, något som starkt minskar dess trovärdighet. Exempelvis är en ögonvittnesberättelse en primärkälla och därför mer trovärdig än en berättelse som bygger på hörsägen, en sekundärkälla. Primärkällorna är ursprungliga källor, medan sekundärkällorna har traderats (överförts).

4. Tendenskriteriet kretsar kring upphovsmannens intresse av att påverka opinionen. Den som har personliga, ekonomiska, politiska, ideologiska eller andra intressen i en sak kan misstänkas ge en falsk eller förvrängd bild av verkligheten. En tendentiös källa behöver dock inte vara direkt lögnaktig. Tendens kan också yttra sig i ett skevt faktaurval: man utelämnar fakta som strider mot det egna intresset och framhäver de fakta som stöder den egna saken.

5. Äkthetskriteriet kretsar kring om källan är vad den utger sig för att vara samt kring frågan om uppgifterna ni kommer över är sanna eller falska. Viktigt att koppla till andra källkritiska kriterier när ni diskuterar om uppgifter är korrekta då exempelvis tiden kan påverka hur autentisk informationen är.

Resultat

Här redovisar ni era undersökningsresultat. Allt ni undersökt kommer inte få plats i rapporten utan det gäller att ta med det viktigaste. Har ni genomfört en kvalitativ studie brukar det vara lämpligt att ta med citat från textmaterialet eller intervjuerna. Har ni genomfört en kvantitativ studie brukar det vara lämpligt att skapa tabeller eller diagram som på ett snyggt sätt visualiserar era svar. Det är viktigt att ni formulerar er självständigt!

Analys och diskussion

I analys och diskussion reflekterar ni över ert resultat, tar upp argument för och emot samt ser ur olika perspektiv (t.ex. sociala, ekonomiska och politiska). Tänk på att analysen ska följa en röd tråd och hänga samman med resultatdelen. Ni ska exempelvis inte analysera resultat som ni inte presenterar tidigare. I denna del är det också viktigt att ni reflekterar över er metod. Vad kan vara problemet med er metod och påverkar det resultatet på något sätt? Hade du fått ett annat resultat om du gjort på något annat sätt? Koppla tillbaka till exempelvis urvalskriteriet i källkritiken. Försök att generalisera men var självklart ödmjuk då ni vanligtvis inte gjort någon heltäckande studie.

Slutsatser

Till sist avslutar ni er uppsats med att sammanfatta vad ni kommit fram till. Ni skall helt enkelt sätta ner foten och tydligt tala om svaret på er frågeställning. Detta avsnitt ska ni hålla relativt kort. Oftast räcker det med ett mindre stycke. Koppla tillbaka till era viktigaste exempel och mest centrala delar. Argumentationen för era svar har ni redan haft i analysdelen.

Checklista

1. Välj ett ämne ni är intresserade av. Om läraren valt ämne så rikta in er på något som ni är av intresse.
2. Läs på om ämnet och formulera sedan en intressant och relevant fråga.
3. Metod och urval. Hur skulle nu kunna undersöka detta? Vad passar? Kan ni utnyttja några kontakter? Vilket material kommer ni åt?
4. Börja inte genomföra själva undersökningen innan ni läst på tillräckligt kring ämnet. Ta inte någon genväg utan sök upp information som hjälper dig att förstå ämnet så pass att ni både kan ställa lämpliga undersökningsfrågor men även att skriva inledning och bakgrund.
5. Formulera undersökningsfrågor eller skapa ett analysschema.
6. Genomför undersökning.
7. Sammanställ undersökningsresultat.
8. Börja skriv på rapportens olika delar. Inledning, syfte, frågeställning, avgränsningar etc.
9. Innan ni lämnar in så läs igenom alla delar. Tänk på röd tråd och källhantering. Är källhänvisningen korrekt? Svarar ni på frågeställningen i avslutningen/slutsatsen? Det är vanliga misstag.